

Uprava:
Bregovita ulica 5.
polukat.
Rukopisi se šalju
Dr. E. Fischeru
Zagreb,
Gundulićeva ul. 22a

ŽIDOV HAJEVUDI

Izlazi dvaput mje-
sečno.

Pretplata:
Godišnje K 10, po-
lugodišnje K 5, če-
tvrtgodišnje K 3.
Pojedini broj 30 fil.

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA.

God. I.

16. rujna 1917. - ZAGREB - 29. Elul 5677.

Broj 1.

Svojim cijenjenim čitateljima i prijateljima želimo:

SRETNO NOVO LJEETO 5678.

Nadajmo se, da će nam donijeti trajan i pravedan mir, te ispunjenje čežnja i nada našega naroda!

Naš program.

Kad je prije tri godine buknuo svjetski rat, te je „ŽIDOVSKA SMOTRA“ prestala izlaziti, jer su joj urednik i saradnici morali u vojsku, ostali smo bez svojega židovskoga lista. Židovski listovi iz drugih zemalja vrlo slabo k nama dolaze i malo se kod nas čitaju. Zato naši Židovi u najvećem dijelu kroz ovo vrijeme rata nisu bili upućeni što se događa u židovski svijetu kod nas, a još su manje doznali, što se vani događa. A ipak je taj rat i te kako dirnuo i u židovske interese, a mi nijesmo imali tko bi nas o tome sistematski upućivao. U pomanjkanju lista osjećali smo veliku prazninu, osjećali smo, da nam manjka veza, što je prije postojala između nas jugoslavenskih i ostalih Židova, opazili smo, što nam je naš list prije bio i kako ga trebamo. I zato smo se sada odlučili, da toj potrebi udovoljimo i da opet izdajemo židovski list na hrvatskom jeziku.

Prva je dakle svrha našega lista upućivanje naših Židova o židovskom svijetu. Nu usporedo s time hoćemo također, da i nežidovima dademo prilike, da upoznaju nas, naš život, naše želje i naše potrebe i da time ispravimo mnogu zabludu, mnogo pogriješno mnijenje, što ga imadu o nama, U toliko naš će list stajati u obrani židovske časti i židovskih interesa. To je druga svrha našega lista. Treća nam je zadaća, da upućujući naše općinstvo objektivno i istinito o svim pojavama u židovstvu, raširimo spoznanje i razumijevanje naših prilika i naših potreba i da tako omogućimo našim čitaocima uspješnije podupiranje židovskih interesa.

Odabrali smo listu ime, koje je također u neku ruku program. List će donositi sve, što je za Židove od interesa, a ne će donositi ništa, što se nas kao Židova ne tiče. Htjeli smo, da našem listu već u imenu dademo okvir, ni preširok, ni pretijesan. Na čelu našega lista stajat će mu ime štampano krupnim slovima: „Židov“. Na to će se ime naši Židovi i nežidovi morati priučiti. To će dovesti do toga, da kod nas više ne će biti Židova, koji bi osjetili čuvstvo neugode i malodušja, ako se pred njima u prisuću nežidova govori o židovskim stvarima. A nežidovi će razumjeti, da nas ne mogu povrijediti, poniziti i poružiti, ako nam dobace „Židov!“ Ta to je naše sveto narodno ime, naša zastava, naš stijeg, naša čast i naš ponos!

Ne pripadamo ni jednoj političkoj, vjerskoj, socijalnoj ili kulturnoj stranci ili struji. Služimo isključivo židovskim interesima, ali svim židovskim interesima. Zato primamo svačiju saradnju i potporu, koja ide za istim ciljem. Ne idemo za tim, da oko sebe okupimo samo stanoviti dio našega naroda, samo stanovitu grupu istomišljenika, hoćemo da istaknemo, što nam je svima zajedničko, što nas sve veže i da omogućimo svakom našem pojedincu, da podupirući nas i naše nastojanje dobro posluži opće-židovskim interesima.

Naš list hoće da bude tribina židovskog naroda Jugoslavije. U njemu ćemo istaknuti želje, nade i potrebe našega naroda, u njemu ćemo ustati na obranu naših interesa, ako ih igdje vidimo ugroženima. Svaka iole znatnija skupina ljudi jednakih interesa — bili ti interesi narodnog, vjerskog, klasnog, socijalnog, umjetničko-književnog ili kojeg drugog karaktera, — svaka takova skupina i tko za tim, da te svoje posebne interese iskaže i brani, imade svoju tribinu, svoj list. Za svaki narod Jugoslavije treba također ovakovu tribinu. Eto mu je! O potpori, što će naš list naći kod svakog pojedinca u nas ovisit će, da li će naš list postići cilj, da li će biti dolično ogledalo našega života i uspješan branitelj naših interesa.

Uvjereni, da ćemo naći na dovoljno razumijevanje i obilnu potporu kod naših Židova i da ćemo živim sudjelovanjem svih pozvanih židovskih faktora uspjeti da riješimo naše zadaće, predajemo javnosti prvi broj našega lista

Uredništvo i uprava.

HERMAN LICHT.

Žalosna nam je dužnost, da se u prvom broju našega lista sjetimo vrloga borioca Hermana Lichta, koji bi jamačno stajao na čelu našega lista, da nam ga smrt ne ugrabi prerano . . .

U proljeću godine 1916. ispratismo do groba našeg plemenitog, neumornog Hermana Lichta. Život ovoga uzor čovjeka, oduševljenog Židova i gorljivog idejaliste, bijaše neprekidan niz djela požrtvornosti i ljubavi za sve što je dobro i plemenito. Tko god je imao sreću da dodje u saobraćaj s vrlim pokojnikom, ubrzo ga je naučio visoko cijeliti i štovati. Herman Licht bijaše čelik značaj i poštenjačina od glave do pete, radin i savjestan te vazda pripravan drugima pomoći. Nepochćenje su za sluge pokojnika za proširenje cijonističke misli u jugoslavenskim zemljama. Sve što god je valjanoga stvoreno, njegovo je djelo. Žarku svoju ljubav za židovstvo marljivo i opsežno znanje velikij utjecaj, sve je to

stavio u službu pravedne stvari, za koju se zagrijavaše već od mladosti. Premda sam vrlo zaposlen i bolestan, ipak je do posljednjeg časa ostao vjeran svomemu nastojanju u korist židovstva. Herojski je podnašao teške tjelesne boli i tek smrt mogaše dokrajčiti njegovo dragocjeno, koristonosno djelovanje. Nesebičnost, skromnost, prijaznost dadoše Hermanu Lichtu, uz ostale njegove vrline, značaj pravoga pravcatoga pravednika, koji bijaše dobar kao dobar dan i sijaše svagdje samo ljubav i blagoslov. I eto takovo čestito srce, morade prestati kucati, a u trideset četvrtoj godini života! Oko njegovog groba okupilo se brojno općinstvo. Odličnici, bez razlike vjere i staleža, razne korporacije i još mnogo štovatelja iskazalo je zadnju počast Hermanu Lichtu. Još dugo ćemo teško o osjećati gubitak ovoga izvanrednoga čovjeka i Židova. Ali trajno ćemo gojiti zahvalnost i štovanje za nezaboravnog pravednika Hermana Lichta, čija uspomena neka bude blagoslovljena!

Poziv na pretplatu i saradnju.

Molimo sve naše čitatelje, da pretplate naš list. Pretplata iznaša K 10 — na godinu, na 1/2 i 1/4 godine razmjerno.

Naše prijatelje molimo, da nastoje oko raspačavanja našega lista, da sabiru pretplatnike i da nam šalju adrese za ogledne brojeve.

Ugledne naše bogoštovne općine, njezine predsjednike i funkcionare, rabine, vjeroučitelje, tajnike i t. d. molimo, da nam redovito šalju izvještaje o židovskim općinskim i društvenim događajima a i uredbama.

Kanimo obraditi sudjelovanje naših Židova u ratu, ratnom gospodarstvu i ratno-pripomoćnom radu. Tko god što znade, neka nam pošalje podatke. Neka mu je pred očima, od koje je ogromne važnosti za nas, da naš prikaz o tome izadje što potpuniji. Za početak neka nam se pošalju podaci o onim Židovima jugoslavenskih zemalja, koji su u ratu pali, umrli i odlikovani.

Stalo nam je i do toga, da naša braća na ratištu čitaju naš list. Molimo da se pošalju njihove sadanje točne adrese.

Rukopisi se šalju na adresu: Dr. Edmund Fischer, Zagreb, Gundulićeva ul. 22. Novac se šalje samo Banci za trgovinu obrt i industriju d. d. Zagreb, za tekući račun „Židov“.

Uredništvo i uprava.

Zidovski osvrt na tri godine svjetskog rata.

Napisao Lav Stern.

Grozote rata i stradavanje Židova radi ratnih događaja u istočnoj Evropi.

Ovaj je rat bankrot evropske talmikulture i mora svršiti sa bankrotom svih onih elemenata, težnja i poredaka, što su doveli do ovog besprimjernog uništavanja najviših ljudskih kulturnih i materijalnih vrijednota. Naše je uvjerenje, da je neizbježiv i definivan slom stare i trule Evrope i da će se na njezinim ruševinama i garištima podići nova, mlada, zdrava i poštena Evropa. To je naša općenita orijentacija k svjetskom ratu. To nam olakšava naći ispravno stajalište prema pojedinim problemima, što su izbili ili će još izbiti u savezu sa ratom i kao i u vezi sa mirom, koji ipak jednom mora doći.

Kao preduvjet novog doba, što dolazi, ovaj bi se rat mogao smatrati i ako velikim, ali nužnim zlom. No rat je postao općenitom evropskom katastrofom, užasnom nesrećom, jer trpe i pogibaju milijuni naroda, ljudi, egzistencija i vrijednota, koji nijesu imali interesa na ovom ratu, koji ga nijesu ni skrivili, ni tražili, ni odobrili.

Opseg je nedužnih žrtava ovoga rata nepregledan. Proći će godine, dok će se njihovi gubici moći ustanoviti, a i onda samo približno. U interesu je svih u ratu posradalih, da svoj račun što prije priprave i najave, jer ima nade i treba, da se njihov račun, koliko je moguće, podmiri.

Medju stradalima ovoga rata židovski narod na svoju nesreću, stoji apsolutno na jednom od prvih mjesta, a relativno jamačno na prvom mjestu. I ovaj se puta istorija s nam kruto našalila. Mnogi su prije rata mislili, da našoj raštrkanosti po cijelom svijetu imademo zahvaliti otpornu snagu židovskoga naroda. Svakako se bilo nadati, da po svem svijetu raštrkani židovski narod u slučaju rata ne će morati toliko trpiti, koliko narodi, koji žive na okupu u blizini ratišta. Nu sudbina je izabrala glavnim ratištem upravo one krajeve, gdje živi najveći dio - oko 3/4 - našega naroda: Ruska Poljska, Volinjska, Galicija, Bukovina, Rumunjska. Tamo su se sukobile i ogledale glavne neprijateljske sile, koje su se proganjale opetovano, čas u jednom, a čas i protivnom smjeru.

Znate li što to znači za milijune ljudi, koji su tamo obitali? A znate li što to znači za židovske mase, koje ne uživaju zaštitu nikoje vlasti, koje žive usred nesklonih i često upravo neprijateljskih im naroda, izvrgnuti „prijateljskoj“ i neprijateljskoj soldateski? Znate li što to znači i do česa je moralo dovesti? Mi to ne ćemo i ne možemo potanko opisivati. Židovi su kadri, da te grozote kroz godine na vlastitom tijelu podnašaju, nu nijesu kadri da to gledaju, slušaju i opisivaju. Zato ćemo besprimjerno stradanje židovskoga naroda u ovome ratu prikazati samo u najkrupnijim crtama.

Porušene kuće, razoreni domovi, uništene i opljačkane radnje, ruševine i garišta, — to je jedna kategorija ratnih strahota, kojima su Židovi onih krajeva bili izvrgnuti. Nu ima još kud i kamo gorjih strahota. Tu su krvave grozote: pogromi, oskvrnuća žena, majka, malenih djevojaka, osakaćivanje djece, ubijanje staraca, dok su svi zreliji muškarci uvojačeni bez ikakve pre-

gledbe. Onda novovjeka ratna seoba naroda: Milijuni naše braće morali su — ponajviše istom usred topovske vatre — po krutoj zimi i po sparnoj žegi, pješke ili u prenatrpanim, smrdljivim, okuženim vagonima seliti kroz tjedne i tjedne i prevaliti više stotina kilometara bez odmora, bez hrane, bez odjeće i obuće. A u novim svojim „domovima“ bili su internirani, bez najnužnijih životnih namirnica, bez pripadajuće im državne potpore, bez slobode kretanja i zaradjivanja, sumnjičeni po državnoj vlasti, izvrgnuti progona svakog zvaničnog „čuvara“ zakona, neprijazno susretani po starosjediocima, koji se pobojaše, da za sve ne će biti dosta hrane. Politički progoni radi špijunaže i također su jedna od najtamnijih stranica ovoga ratovanja. Koliko je naše braće poubijano kratkim putem po prijekom sudu „prijateljskih“ i neprijateljskih vlasti, a na temelju pukih „patriotičkih“ denuncijacija Poljaka i Rusina. Koliko je Židova ispustilo svoju plemenitu dušu, jer su vlasti našle za shodno, da ih „za svaki slučaj“ odvuču kao taoce, koji svojim životom moraju platiti svaki neuspjeh silnika. A koliko tek židova pogibe od gladi, zlostavljanja, malarije, kolere i tifusa, dok su gradili murmansku rusku željeznicu i ceste u Albaniji i Crnoj gori?

Jasno je, da je velikomu ratu tako izvrgnuti dio židovskog naroda morao pasti na prosjački štap. Ni pola muke, da su za njih time ratne štete svršene. Židov ne visi toliko na materijalnim dobrima; on znade, da to nije najvažnije. A koliko se materijalnih dobara bezuvjetno treba za život, dade se u normalnim vremenima lako steći marljivim, poštenim i okretnim radom. Nu tko danas znade, koliko je ta cijela naša generacija trpila na tijelu i duši uslijed nečuvenih strahota i ne će li odatle nastati trajne štetne posljedice još i za slijedeće generacije? Mi se nadamo — a po nekim znacima mislimo, da se ne varamo — da će naš narod i ovu ljutu ranu preboljeti. Nu ipak se čini, kao da se ta nada oslanja više na čudo, nego na razum.

Puno nam je toga na pečalnoj duši, nu u ovom letimičnom osvrtu ne možemo sve donijeti. Tako nijesmo ništa spomenuli o velikom preokretu, što ga je rat donio u pojedinim zemljama — osobito centralnih vlasti — židovskim privrednim i prosvjetnim krugovima, kojima se zatvara jedno vrelo privrede za drugim. Na to ćemo se još morati — a možda i češće — povratiti. Nu neke za židovstvo važne pojave iskaču toliko, da ih već sada moramo spomenuti, a potanko ćemo ih kasnije sve postepeno obraditi.

Povoljni utjecaj revolucije na daljnji razvoj židovskog naroda u Rusiji. — Teške prilike u oslobođenoj Poljskoj.

Najvažnija je ratna pojava po židovstvo pobjeda ruske revolucije. Ona nam otvara posve nove vidike u budućnost židovskoga naroda, te je jedna velika naša nada i vjera. Pobjeda je revolucije donijela oslobođenje židovskog naroda u Rusiji i to potpuno, ničime ne ograničeno, iskreno i pošteno oslobođenje. Pale su sve okrutne i sramotne stege, koje narod od 7.000.000 učiniše posve bespravnim, prosjačkim parijama. Današnji ruski vlastodršci, revolucionarne mase, i svi prosvijetljeni umovi Rusije iskreno žale stogodišnje nepravde, počinjene na židovskom narodu po carističkoj vladavini, nu ne po ruskom narodu,

dapače niti u njegovom interesu. Zato i dimo, da ruska revolucija proglašuje slobodu svih svojih stanovnika, a da ne postavlja nikakvih uvjeta. U Rusiji treba svaki čovjek i narod, svaka klasa i vjerna grupa uživaju potpunu i jednaku slobodu. To je program i težnja vodja ruske revolucije. Dakako da se to ne može preko noći provesti, veliki su to i teški problemi, na kojima će se još dugo riješavati. Nu Rusija je na dobru putu i inače jasan cilj.

Židovski je narod u Rusiji dostojno kroz mnogo godina sudjelovao u radu oko oslobođenja Rusije i dostojno se sada služi plodovima tog herojskog i mukotrpnog rada. Svetom se ozbiljnošću trud cijeli židovski narod u Rusiji, da u bezbroj listova, skupština, konferencija i kongres ustanovi, što su težnje i potrebe židovskog naroda u Rusiji, da te težnje jasno i pravilno formulira uvažanjem svih ovih ulazećih interesa. Židovski narod u Rusiji uzima — kao najpozvaniji — u svoje vlastite ruke riješavanje židovskog pitanja, on će putem plebiscita i sveopćeg rusko-židovskog kongresa istaknuti svoje jasno formulisane zahtjeve. Po dosadašnjem se radu cijelog rusko-židovskog društva već vidi, da su si ruski Židovi potpuno svijesni velike odgovornosti, što je nose prema cijelom židovskom narodu kao i prema novoj Rusiji. Tamo su se Židovi pokazali politički mnogo zrelijima nego u zapadnoj Evropi. Tamo uopće nikomu ne pada na pamet, da uzima u račun, da bi se postignuće slobode moralo platiti napuštanjem bilo kakove židovske narodne ili vjerske potrebe i značajke. Tamo su jednodušni, da židovski narod ne će i ne može počinuti harakiri, nego da mora tražiti osiguranje svoje budućnosti kao ravnopravan narod.

Od manje je, nu ipak preogromne važnosti za židovski narod, razvitak poljskih prilika. Poljska je na putu, da opet postane samostalnom državom. Poljački šljahčiči, aristokrati i veleposjednici idu bez strahotno za tim, da u slobodnoj Poljskoj državi židovski narod podjarmljenim u mnogo većoj mjeri, nego li je to bilo u carističkoj Rusiji. U Poljskoj danas ispovjedaču otvoreno, da idu za uništenjem židovskog naroda. Dok je još cijela zgrada poljske samostalnosti na vrlo labavu temelju i dok su Poljaci još i te kako upućeni na svačiju pomoć i saradnju, oni već bezobzirnom brutalnošću otkrivaju svoje nečovječne namjere prema židovskom narodu i ne će da velikom dijelu svojih stanovnika — preko 10% — priznaju pravo na opstanak. Borba između Poljaka i Židova vodi se vrlo ogorčeno na veliku štetu jednih i drugih, a na vječnu sramotu cijeloga poljačkoga naroda. Pa ipak i židovski narod u Poljskoj radi bez priuzdržaja za samostalnost Poljske u čvrstom uvjerenju, da će si svoja prava znati izvojsiti.

Aktuelnost židovskog problema. — Njegovo međunarodno rješavanje i mirovni kongres.

Između ostalih za cijelo židovstvo važnih pojava dotaknut ćemo se samo nekih. Na cijelom se svijetu pokazuje silan interes za istočno-židovski problem uopće, a za poljsko-židovski problem napose, a još više raste interes za svjetsko židovski problem. O tome se posvuda neprestano piše, govori i raspravlja i to ne samo u redovima Židova, nego i kod nežidova, kod svih

velevlasti, u Americi i u Evropi. Pobjedila je spoznaja, da postoji jedan židovski problem, da ga bezuvjetno valja riješiti i da ga se može riješiti, ako se hoće. Prevladava opravdano mišljenje, da bi moralo biti zadaćom svjetskog mirovnog kongresa, da riješi i židovski problem. Biva sve jasnije, da to rješenje može sastojati jedino u tome, da se židovskom narodu omogući nesmetani narodni razvitak i osigura narodna budućnost u pradomovini Židova, u Palestini. Biva sve jasnije: židovski problem izvire iz anormalnosti života židovskoga naroda, a anormalnost je posljedica naše rastrkanosti po svem svijetu; treba nas dakle sakupiti, treba nam dati centum, pa će prestati anormalnost našeg položaja, prestati će židovski problem. A gdje da bude taj centum, nego ondje, gdje to jedino može da bude obzirom na tisućljetnu težnju i na nikada ne zastariva prava židovskoga naroda, — gdje, ako ne u Palestini? Biva jasno, da takovo rješenje najbolje odgovara obim ratujućim strankama. Malo je pitanja, u kojima bise vlasti mogle tako lako složiti, kao upravo u tome pitanju, jer njegovo rješenje najbolje odgovara izmirenju njihovih inače tako različitih interesa, po gotovo ako se uvaži, da bi takovo rješenje donijelo neprocijenivih koristi, da je može biti životnim pitanjem za u toj stvari, poslije Židova najviše interesiranu stranku, za Tursku.

Židovski narod u Americi i Rusiji nastoji neumorno, da sa svoje strane sve učini, da se židovski problem raspravi na svjetskom mirovnom kongresu uvjeren, da bi kongres usvojio opisano jedino ispravno, pravedno i moguće rješenje židovskoga problema. Nu ako i ne bi došlo do rješenja židovskoga problema na svjetskom kongresu, židovski je narod našao cilj i put k cilju, pa će na tom putu neumorno ustrajati.

Rješenje židovskog problema iziskuje mnogo napora i velikih žrtava od cijeloga židovskoga naroda. Uz mnogo drugo, treba tu upravo ogromnih svota. Malo je tko dosele vjerovao, da bi židovski narod mogao u razmjerno kratko vrijeme sabrati u tu svrhu posebnu ogromnu svotu. Danas je dokazano, da novac nikako ne može biti zaprekom rješenju židovskoga problema, da će se potrebna svota moći sabrati. Židovski je narod u Rusiji za vrijeme rata sred najvećih progonstva sakupio preko K 50,000.000, u Americi preko 80,000.000 za izričito židovske ratno-pripomoćne akcije u korist ruskih, poljskih i palestinskih Židova. Za centralne vlasti nema točnog pregleda, nu znademo da su i ovi Židovi za židovske ratno-pripomoćne svrhe sabrali goleme svote. A gdje su prinosi Židova drugih zemalja, gdje prinosi Židova za općenite posebne židovske ratno-pripomoćne uredbe, kada se znade, da su Židovi uvijek i svagdje bili prvi u darivanju? U gornjim se brojkama divno manifestira duh židovske solidarnosti i darežljivosti.

Čvrsto se nadamo i vjerujemo, da će židovski narod, koji je za ublaženje momentane bijede sabrao tolike svote, smći i sredstva potrebna za trajno i temeljito rješenje židovskoga problema.

U četvrtoj godini svjeskoga rata, nakon tolikih progonstvi i muka, židovski narod stoji brojem i imetkom mnogo siromašniji, no spoznajom svojih životnih potreba, snagom svojih ideala, te voljom i nadom u bolju budućnost, mnogo bogatiji nego prije, te čeka, da prestane bez-

umno klanje ljudstva i da nastupi mir u znaku potpune pravednosti i jednokopravnosti svih ljudi i naroda!

Vijesti iz Hrvatske i Slavonije.

U ratu poginuli. »Židovsko akademsko potporno društvo« u Zagrebu izgubilo je na bojištima ove svoje bivše članove: Ivo Betelheim, dr. Marko Beck, dr. A. Breslauer, Josip Tischler, Leo Woitz. Čast njihovoj uspomeni!

Podlegao teškim ranama. Naš mladi prijatelj, tehničar Josip Klein poručnik 6. dom. top. bitnice, ranjen je u nedavnim ljutim bojama na ruskoj fronti i ispustio je svoju čestitu dušu u Kolomeji. S njegovim roditeljima tuguju svi oni, koji poznavahu ovog nadobudnog, darovitog i simpatičnog mladića. Čast njegovoj uspomeni!

Odlikovanje. Njegovo Veličanstvo podijelilo je građanski križ za zasluge II razreda predsjedniku židovske općine u Zagrebu, dru. R. Siebenscheinu i predsjedniku osječke općine, dru H. Spitzeru. Oba odličnika uživaju u javnosti visoki ugled poradi svoga živog djelovanja na području ratne pripomoći.

Herzlova svečanost u Zagrebu. Ovu je svečanost priredila židovska omladina u prostorijama Hrvatskoga konzervatorija, dne 15. srpnja. S obzirom na zagrebačke i ratne prilike, bijaše posjet vrlo brojčan. U programu, koji se sastojao iz prologa i recitovanja, naročito se i takao odulji svečani govor g. L. Sterna, o životu i radu dr. Theodora Herzla. Ovom prilikom su vrijedne naše gospodjice marljivo raspačavale Herzlove slike i sabirale za židovske svrhe.

Posveta novog hrama u Bjelovaru. Dne 15. kolovoza obavljena je svečanom načinom posveta bjelovarskog novog hrama, koji služi izraelskoj općini na čast, a gradu Bjelovaru na ukras. Do podne toga dana održana je svečana sjednica, u kojoj je zaključeno, da se Njegovom Veličanstvu otpo šalje izjava odanosti i vjernosti; nadalje, da se pozdravi zemaljski glavar, hrvatski ban. Poslije podne u 5 sati bijaše stari hram već prepun. Rabin S. D. Tauber držao je ganutljivu oprosnu propovijed. Nakon oprosnoga obreda preuzeše odličnici općine okićene svitke Svetog pisma (tore), pa ih nošahu pod nebom u povorci, koja kretahu se iz starog hrama. Pred nebom stupahu djeca i djevojčice u bjelini, a iza tora svećenstvo, te članovi bogoštovnog vijeća i općine, konačno ženski članovi općine u doista uzornom redu. Pred novim hramom dočekao je povorku g. veliki župan L. pl. Labaš s predstojnicima i činovništvom građanskih oblasti, a g. pukovnik I. Turčić s časničkim odaslanstvom. Ovdje je predstojnik općine g. dr. Jaša Herrstein pozdravio g. velikog župana i ostale odličnike, a zatim predao ključ g. velikom županu, koji je novi hram otvorio i kao prvi unišao. Nakon što bjehu tore pohranjene u svetištu, a vječno svjetlo užgano, izrekao je virovitički rabin, dr. H. E. Kaufmann svečanu hrvatsku propovijed. Molitvom za kralja i dom, te pjevanjem kraljevke dovršena je svečanost, koju su svojim pjevanjem ukrali kantor Fingerhut i precizno uvježbani mješoviti zbor.

Bosna i Hercegovina.

Nathan Landau. Prošle godine ote nam smrt ovoga čestitoga i plemenitoga starca.

Nathan Landau bio je najstariji među cionistima jugoslavenskih zemalja. Svojim marom oduševljenjem i svježinom mogao je služiti uzorom i najmladjemu radniku. Gdje god je trebalo raditi za židovski narod i za cionizam, bio je na svom mjestu, ne žaleći žrtava niti truda i prezirući svaki napor.

Djelovao je s mnogo volje i ljubavi na raznim područjima. Bio je odbornik cionističke organizacije, povjerenik židovskog narodnog fonda, a radio je i literarno.

Idealni i skromni starac uživao je veliko štovanje svih svojih sugradjana, koji ga bez razlike odpratiše do groba . . .

Mi ćemo Natanu Landau sačuvati časnu uspomenu.

Izbor nadrabina sefardske općine u Sarajevu. Dne 3. rujna izabran je nadrabinom dr. Moric Levi, dosadanji rabin sarajevske sefardske općine. Time je riješeno jedno goruće pitanje sarajevskih Židova, jer je već 14 godina nepopunjeno mjesto nadrabina. Po bosansko-hercegovačkom ustavu, sarajevski je rabin virilni član bosansko-hercegovačkoga sabora. Kako doznajemo ubrzo će biti obavljeno uvođenje novoga nadrabina Dra Levija, koji je poznata i uvažena ličnost ne samo kod svojih suplemenika, već i kod nežidova. (O izboru nadrabina i ostalima znatnim događajima među Židovima Bosne i Hercegovine, donijet ćemo izvorne izvještaje u budućem broju).

Oporučni dar Natana Landau Židovskom narodnom fondu. Mnogi gorljivi pristaše cionizma žele još i poslije smrti da koriste židovskom nastojanju oko preporoda svete zemlje. U svojim oporukama ostavljaju cio imetak ili barem oveće svote Židovskom narodnom fondu. Neki određuju u svojoj posljednjoj odluci, da se imadu osnovati posebne zaklade, kojima također raspolaže Židovski narodni fond. A za vrijeme svjetskog rata desili su se mnogi slučajevi, da su pali židovski vojnici ostavili svoj imetak Židovskom narodnom fondu. Pa i u našim krajevima našao se jedan čovjek, koji se sjetio narodnog fonda u svojoj oporuci. Taj plemeniti Židov, naš je čestiti, nedavno umrli starina Natan Landau, učitelj u Bjelini. Cijelog svog života, riječju je i djelom, neumorno radio za cionizam, a naročito je marljivo sabirao za Židovski narodni fond. Njemu osta vjeran preko groba, ostaviv mu svoj skromni imetak u iznosu od preko 3000.— K. Dese-terostruko vrijedi ova mala svota, jer je s velikom ljubavlju kroz dugi niz godina sabirana sa željom, da bude kamen u zgradi židovske budućnosti. Da počasti uspomenu plemenitog Landau-a, uprava je Židovskog narodnog fonda u Haagu (Holandija) zapisala Landau-a u svoju Zlatnu knjigu, dalje je odredila, da se kroz sedamdeset godina, na dan njegove smrti, zasadi po jedno drveće u svetoj zemlji (Jahrzeitspende); konačno, da se tamo u njegovo ime kupi komad zemljišta (Landspende). — Neka nam Natan Landau bude uzorom požrtvornosti!

Darujte za Židovski narodni fond!

IZ ŽIDOVSKOGA SVIJETA.

Iz carevinskog vijeća u Beču. Židovske pritužbe i prosvjedi.

Bijeda evakuiranog židovskog pučanstva u Austriji. Željezna sila ovoga rata istrigla je oko pol milijuna ljudi iz zavičaja, doma i od zanimanja, te ih bacila u tudjinu. Što su siromašni bjegunci pretrpjeli grozota, o tom su progovorili zastupnici naroda ukrajinskog, slovenskog hrvatskog i židovskoga. Carevinsko je vijeće izabralo posebni odbor za poslove bjegunaca, a stvoren je već i zakon, koji ima svrhu da ublaži sudbinu bjegunaca iz raznih ugroženih krajeva Austrije.

Svu grozotu i bijedu života bjegunaca iskusilo je osobito tisuće i tisuće Židova Crnu sliku njihovih patnja iznio je pred carevinskim vijećem, uz sveopće odobravanje — dne 12. srpnja — nar. zastupnik Reitzes, koji među ostalim veli sljedeće: . . .

„Mnogo hiljada siromašnih ljudi tumara naokolo bez zavičaja u stanju histeričkog delirija; djeca koja izgubiše oca i majku, što no umriješe u velikoj bijedi i nevolji: kukavni, prosjaci, koji bijahu imućni i možda i sretni . . . Tri godine čame bjegunci iza ograda. Bez odijela, bosu moradoše hodati po snijegu i blatu, i ne imadjuhu prilike da se umiju i operu. A i gladovali su. U drvenim skuljama, u kojima življahu, ležali su zdravi i bolesni zajedno. Ali to ne bijaše bijeda uzrokovana ratom. Tu bijedu su bjegunci bili prisiljeni da trpe usred cvatućih krajeva, u blizini bogatih naseobina, gdje stanuju austrijski građani, koji nijesu u ratu izgubili svoje dobro i nijesu trpili muke begstva. Zahtijevam, da se ustanovi krivnja onih organa, koji ugrabiše bjeguncima slobodu, a skriviliše smrt muževa, žena i djece i koji su odgovorni zato, da su ugroženi život i zdravlje njima povjerenih ljudi. Prihvatom ovoga zahtjeva dokazati će vlada, da više ne dopušta nekažljivo mučenje i oduzimanje prava stotinama tisuća građana, koji su vjerni caru i državi. Uspostavom ovog nutarnjeg mira poduzeti će vlada i ostvaranje svjetskog mira“.

Postupak sa Židovima u vojsci.

Usjednici carevinskog vijeća od 16. srpnja g. govorio je narodni zastupnik Dr. Straucher o raznim nepravdama i iznimnim mjerama, koje trpi židovsko pučanstvo, a naročito je oštro prosvjedovao protiv postupka vojnih oblasti. Prema bečkom listu „Jüdische Zeitung“ donosimo iz govora Dr. Strauchera sljedeće: „Bezrazložno, hotimično vrijeđanje Židova u rezervatnim zapovjedima nažalost nije osamljena pojava, već je to karika u nizu mjera, što odišu mržnjom na Židove. Gospodo! Vi poznajete imena pješackih pukovnija iz istočne Galicije i Bukovine, kao 9, 24, 25, 10, 41 i 77, pa 22. dom. pukovnija i druge, koje su se nedavno, u desetoj sočanskoj bitci osobito odlikovale i izvele neumrla junaštva, tako da su čitavi odjeli uništeni i iskrvarili. U tim pukovnijama bijahu ponajviše Ukrajinci i Židovi, kao i češke čete. U 24. pukovniji (Kolomeja), skoro 60% Židova, a inače prosječno preko 30% Židova, koji su razvili bezprimjernu požrtvovnost. I tada se još usuđuju, da naše židovske vojnike, pa i cijeli židovski narod blate neizbrisivim uvrijedama. (Odobravanje). Neću da dalje izrabljujem strpljivost visoke kuće, ali se moram obratiti i na preuz. g. ministra za zemaljsku obranu i to zato, da već jedamput prestane u vojsci često uvredljivi postupak sa židovskim vojnicima, izrugivanje, zapostavljanje, nagovaranje s nadimcima i štošta tome slično. Upravo je sramotno i da se čovjek zgraža, da u vojsci vlada takova protuzakonita pravna nejednakost. Mi Ži-

dovi smo vazda iskreni i vjerni austrijski patriote. Prosvjedujem zato svečano i najodlučnije, u ime cijelog židovstva Austrije, protiv sumnjičenja, da su židovske čete nepouzidane ili manje pouzdane i odbijam ove napadaje s indignacijom“.

Nova ugarska vlada i autonomija Židova. Ugarski ministar grof Teodor Bethanyi izjavio je na izbornoj skupštini u Szekszardu, „da je dušom i tijelom pristaša zakonite inkorporacije autonomije židovske vjeroispovjesti. Domovinsko židovstvo, koje stoji na visokom stepenu kulture, vazda je oduševljeno pristajalo za ideje napretka, pa imade pravo tražiti autonomiju. Vlada, koja je voljna da ostvari misao pravne jednakosti i proširenja prava, nastojati će da što prije provede ovu reformu.“

Bespravnost Židova u Rumunjskoj. U ovoj zemlji još uvijek Židovi ne uživaju ravnopravnost, premda im je garantovana na berlinskom kongresu. Kada se radi o bilo kakovim građanskim pravima, tada se Židovi smatraju tudjincima, za koje vrijede iznimne mjere. Ali zato ipak ubire rumunjska domovina od njih porez u krvi i imetku. — Danas su Židovi u Rumunjskoj (u koliko ju još nijesu osvojile vojske centralnih vlasti!) bespravni, nego li su bili u Rusiji za carističke vladavine. Pred očima cijelog svijeta gaze rumunjski državnici: i bojarski parlament međunarodnim ugovorom svečano proglašena čovječanska prava svojih židovskih podanika. Za ovo nedostojno stanje nije kriju rumunjski narod, koji i sam trpi od vladajuće manjine. Međunarodni mirovni kongres, koji će se sastati, morati će učiniti sve što je potrebno, da se zajamči građanska i nacionalna ravnopravnost Židova u Rumunjskoj.

Židovi i ruska revolucija. Poznato je, da su u krvavim bojovima, između pristaša staroga carističkoga sustava i nove Rusije, sudjelovali i članovi raznih skupina ruskoga židovstva. Za pobjedu demokratskih načela u javnom životu, a naročito za izvođenje ravnopravnosti Židova i ukinuće sredovječnih iznimnih zakona, žrtvovali su mnogi oduševljeni Židovi svoj život. Po petrogradskim ulicama protekla je i židovska krv za bolju budućnost Rusije, a i židovstva. Plod ovih žrtava bijaše ravnopravnost Židova, koju proglasiše odmah prvaci ruskoga naroda. Osim toga se je savjet radnika i vojnika izjavio također za nacionalnu autonomiju ruskih Židova.

O prilikama u Rusiji izjavio se poznati uvaženi vođa kadetske stranke Vinaver, koji je ujedno i odličan predstavnik židovstva u Rusiji ovako:

„Revolucija je izjednačila Židove s ostalim njihovim sugrađanima i stoga je posve razumljivo, da su Židovi pristaše nove vlade. I budući da Židovi u socijalnom pogledu pripadaju malogradjanskom sloju, to su od veće česti također pristaše konstitucionalnih umjerenih stranaka. Oni su za strogi red i odlučni su neprijatelji svake anarhije i socijalne revolucije. Prigovaraju Židovima, da jedno tuče od njih zaprema odlično mjesto među maksimalistima i pristašama Ljenina. Ako se uspoređi ova šačica s cjelokupnim židovstvom tada se ovim ekstremnim elementima ne može pripisati nikakva važnost. Oni su posve izolirani, i od veće česti su odbacili židovsku vjeru, pa ih općenito preziru.

Ozbiljan su faktor samo tri velike židovske stranke: židovska radnička stranka, koja imade dosta socijalističke natruhe; cionisti, koji marljivo rade oko preporoda Palestine i konačno skupina židovskih nacionalista, koji stoje na realnoj podlozi i rade oko poboljšanja položaja Židova u Rusiji“

Galički Židovi, osloboditelji vojnika iz ruskog zarobljeništva. Poslije zauzeća Černovica prijavilo se dosta vojnika, koji su se preobučeni skrivali u židovskim kućama za vrijeme ruskog gospodstva. Slično se dogodilo godine 1915. nakon osvojenja Galicije. Iz svih zakutaka dolazili su vojnim oblastima vojnici središnjih vlasti: Tirolci, Mađžari, Hrvati Židovi, Sasi, Bavarci itd., koji bijahu preodjeveni kao seljaci, kaftanski Židovi ili radnici, pa su se opet vratili svojim zastavama! Veliki je broj zarobljenih vojnika, koje su galički Židovi oslobodili iz ropstva, preobukli i zatim opskrbljivali. Galički Židovi, i sami mučeni i tlačeni po neprijatelju, dadoše tako, sred najveće bijede, lijep dokaz židovske vjernosti. Usprkos najvećoj opasnosti, oni su srčano i ustrajno vršili djelo oslobodjenja i tako u pravom smislu riječi svojim životom i imetkom radili za dobrobit domovine.

Iz Palestine.

Pomozimo evakuiranom žiteljstvu u Palestini! Krvavi vali svjetskog rata dopriješe i do svete zemlje. Južna Palestina pretvorila se u ljuto bojište, a cvatuće židovske naseobine moradoše također iskušati sve grozote savremenog ratovanja. Pod pritiskom događaja ostavilo je više hiljada naših suplemenika, svoja kućišta i zavičaj. Grad Jaffa je ispražnjen, a njegovo židovsko pučanstvo, koje je svojim neumornim radom pripomoglo procvatu ove znatne luke, odvedeno je u druge krajeve. I kolonisti iz židovskih naseobina u Judeji, moradoše u tudjinu. Bjegunci su izvrgnuti velikoj bijedi, oskudici i trpe od zaraznih bolesti. Samo obilna i brza pomoć kadra je ublažiti sudbinu ovih bjegunaca, koji nedužno izgubiše svoj dom, pa se sada potučaju od nemila do netraga. Dužnost je naša, da priskočimo u pomoć svetoj zemlji, a u prvom redu da spasimo dragocjene ljudske živote. Darovi neka se šalju upravi „Židova“ ili banci S. M. von Rotschild Wien, I. Rengase 3. „za evakuirce iz Palestine“.

Posljedice ratovanja u Palestini.

Poradi blizine ratišta tursko je vojno zapovjedništvo odredilo ispražnjenje nekih predjela južne Palestine. Ovom je odredbom pogodjeno najteže tamošnje židovsko pučanstvo, koje morade, u oči žetve, napustiti svoje domove. Doskoro se pročulo širom svijeta o velikoj nevolji evakuiraca, koji su pretrpili mnogo gorkih kušnja. Da se ublaže i poprave posljedice nenadane evakuacije, započeta je međunarodna diplomatska akcija, u kojoj je između ostalih sudjelovao i španjolski kralj Alfonso. O postupku s bjeguncima podnešeni su također upiti u njemačkom Reichstag-u i austrijskom carevinskom vijeću. Pod dojmom svega toga tursko je vojno zapovjedništvo izdalo djelomice blaže odredbe.

Početkom kolovoza sastao se u Kjöbenhavenu cionistički uži akcioni odbor, te je zaključio o dva-desetoj obljetnici otvorenja 1. cionističkog kongresa izdati ovaj proglas:

CIJONISTI!

Dvadeset je godina prošlo, otkad se na glas neumrlog vodje zastupnici cionista iz cijeloga svijeta sastadoše prvi puta u gradskom kasinu u Bazelu i cijeli židovski narod pozvaše k jedinstvu i organizovanom radu za preporod naroda i zemlje. Sa radošću i ponosom može se danas cionistička organizacija osvrnuti na prevaljeni put. Što je u dubinama narodne duše počivalo od vajakada, što je i prije Herzla u pojedinačnim pokusima krčilo put, težnja za obnovom židovskog naroda u Palestini i kroz Palestinu, to je tečajem ovih godina postalo neslomivom voljom naroda, ujedinilo je Židove raznih zemalja, osnovalo je niz narodnih uredaba, podalo je mladosti sadržaj i snagu života i postalo konačno faktorom svjetske politike.

A tamo u zemlji Izraelovoj su u tom vremenu stvoreni počeci novoga života već tako ojačali, da su preturili svaku oluju i postali predmetom ljubomorne pažnje čitavog naroda, svih njegovih slojeva, i onih, koji to čuvstvo riječima poriču.

Veza medju narodom i zemljom, koja zapravo nikada nije prestala, koja se ali mnogim Židovima prikazivala samo kao duševna, a kadkada i samo kao prazna sjena iz davne prošlosti, postala je za naših dana vidljivom i djelotvornom životnom snagom. — Svatko spoznaje danas što znači osnutak središta u Palestini za raštrkani narod. Zato je potresla židovstvo cijeloga svijeta vijest o napadaju na narodni jezik u zemlji Izraelovoj ili o pogibli, koja je nedavno lebdila nad našim mladim jišubom! Što ova mala jezgra novog narodnog života doživljuje u dobru i u zlu, to sav naš narod sa radošću ili sa boli osjeća. —

A narod, koji tako osjeća, okuplja se u sve gušćim redovima oko plavo-bijele zastave. Nikakove patnje, nikakove kušnje ne moguše ga odvratiti ili uskolebati. Veledušna ponuda Ugande, toli zamamna za beskućni narod, smrt vodje u cvijetu njegova života i djela, progonstva cionista u staroj Rusiji — sve to moglo je za čas slabiti narodno djelo, ali je trajno dokazalo živu snagu našega pokreta. Tako je sa godinama rasla cionistička svijest, proširilo se djelo, ojačale veze medju svima djelovima naroda i izmedju naroda i zemlje. — Tada dodje iznenada svjetska katastrofa, koja je sve potresla i uskolebala.

I nama je prijetila ozbiljna pogibelj. Svi oni što rekoše, da je cionizam umjetna tvorevina koja nema unutarnje opravdanosti i istinske snage života, izjaviše uvjerenje, da će se sada, kada se sve sile na ratištu i iza njega sasvim posvećuju i moraju posvetiti, — cionizam biti potisnut u kraj i zanijemiti.

Zbilja je pokazala baš protivno. — U šančevima svih bojišta, sa bojnim drugovima krvlju i patnjama tijesno združeni, morali su Židovi ipak i te kako osjetiti sa pojačanom boli svoju osamljenost. I njima je ovladala sa osobitom snagom ona velika čežnja za organskom vezom sa tom jednom zemljom — drevnom zemljom našega naroda. A što se događalo iza bojišta, ove borbe svih naroda za svojim narodnim životom na svojoj zemlji, pogodovala ju takodjer ojačanju cionističkog čuvstva, cionističkog mišljenja i cionističke snage. Iz svih zemalja, gdje naš narod rasijan živi, odjekuje sada glas, naš glas: Židovskom narodu mora se otvoriti put u židovsku zemlju, da oba ožive novim životom. Tamo hoće narod da sjedini svoje sile, da napokon stvori sebi novi vlastiti život. —

Taj glas postao je zahtjevom čitavoga naroda. Narod je osvjedočen, kada zahtjev dodje pred mirovni kongres da će zastupnici svih naroda, suverenih kao i drugih, priznati mu opravdanost. Židovski narod vjeruje, da ovaj rat znač konac prvog pokusnog stadija njegovog rada, a za njim da će početi drugi slobodnog dalekosežnog djelovanja. Još će naše oči ugledati procvat naše zemlje, i u ono vrijeme, koje je u »Altneulandu« prorečeno, bit će jedan dio onoga oživotvoren, o čem je preminuli vodja sa tolikim čežnućem i ljubavi sanjao.

Istomišljenici! Sa ovim nadama i očekivanjima stojimo na koncu drugog decenija organizovanog cionističkog rada. Ujedno se navršava i četvrta godina od kad nas je organizacija pozvala. k vodstvu rada i sudbine pokreta. — Zaista, teško bijaše breme, što ga je jedanaesti kongres nametnuo za ovih godina vodstvu. Počeše sa nutarnjom borbom protiv stupova asimilacije za naš narodni jezik. — Tegotna je bila ova naša borba, ali je zlatnim slovima upisana u povijesti našeg preporoda. — Tada dodje svjetski rat, koji nas je postavio pred ozbiljne i teške zadatke, a članove vodstva raštrkao po raznim zemljama. — Još nije blizu čas, kada ćemo moći organizaciji položiti račun, ali već sada možemo mirnom savješću tvrditi, da smo za ovih četiri godina u slozi i brižnoj ljubavi zajedno radili da zaštitimo i očuvama povjereno nam narodno vlasništvo, i da uz to ništa iz vida pustili nismo, što se ukazalo nužnim za predradnje velike budućnosti. Prožeti smo vjerom, da će naš budući kongres izreći sud, da su Vaši izabranici u ovo sudbonosno vrijeme izvršili svoju dužnost i utrljali putove svjetloj budućnosti. — Vjerujemo u ovu svjetlu budućnost svom snagom naših duša i u toj vjeri obraćamo se danas na Vas sve!

Cijonisti! Svaki stoj čvrsto na svom mjestu! Sijte ne obazirući se na oluju, zaštitite što je sazrelo. Nadamo se, da svjetska oluja neće više dugo harati: vrijeme mirnoga rada će doći. Onda će zaoriti naš poziv na sve Vas i mi ćemo se opet okupiti oko plavo-bijele zastave. — Kako će se razviti učinci ovoga velikog vremena, ne znamo. Ali znamo jedno: S novom povećanom snagom, nikad neugasivom ljubavi i s tvrdom vjerom započet ćemo opet svi rad oko izgradnje našeg novog života u staroj domaji.

Kjöbenhavn 11. Elula 5677.
29. kolovoza 1917.

Uži akcioni odbor cionističke organizacije.

„Cionizam teži za postignućem javnopravno osigurane domaje za židovski narod u Palestini“. *Bazelski program 1897.*

Triumpf Herzlovih ideja. Dne 10 srpnja navršilo se trinaest godina, što je zaklopio svoje divne oči veliki vodja cionističkog pokreta dr. Theodor Herzl. Gdjegod imade Židova, proslavljena je ova obljetnica najsvečanije, a naročito u zemljama istočne Evrope, gdje su sada osvanuli bolji dani za židovski narod. Ob-

držane su službe u hramovima, sjednice, predavanja, skupštine i povorke. Svagdje se osobito isticale zasluga Herzlove na polju političkog djelovanja, te činjenice sadašnjosti, koje i te kako dokazuju opravdanost i zamašaj Herzlovog nastojanja.

Herzlove ideje, njegovi predlozi i osnove, sve je to odjedared opet postalo aktuelno. I tako vidimo kako dozrijevaju plodovi Herzlovog neumornog nastojanja. Politički cionizam, kojemu je Herzl udario temelje, danas je opet značajni faktor ali je njegova snaga kud i kamo

veća, nego li u prošlosti, premda je već i Herzl našao odziva medju državicima i okrunjenim glavama. Danas opet pregovarađu vodje cionističkog pokreta, kao priznati zastupnici židovskoga naroda sa državicima raznih zemalja o pitanjima budućnosti židovskog naroda i židovske zemlje. Nadajmo se, da će nas ovi pregovori dovesti bliže ispunjenju onih opravdanih i za cijelo čovječanstvo korisnih nastojanja, za koje je Theodor Herzl, neumorno radeći žrtvovao zdravlje i život!

Snaga cionističkog pokreta.

A. S. Posljednjih mjeseci zbili su se dogodjaji, koji su velikog značenja za daljnji razvoj židovstva. U savezu sa ostalim pitanjima, koje je digao na površinu svjetski rat, pojavilo se opet pred čovječanstvom, u cijeloj svojoj tragici, židovsko pitanje. Pitanje: »Sto će iz nas biti poslije rata?«, lebdi na usnama milijuna Židova istočne Evrope. A i Židovi zapada razmišljaju o tom, što valja učiniti, da se židovstvo, koje toliko stradava, opet oporavi i ojača za sretniju i ljepšu budućnost!

Uplivne i bogate, nekoć nehajne ličnosti s jedne, a siromašne židovske mase s druge strane, sjediniše se u zahtjevu, da se imade dati i židovskom narodu pravo na nesmetani ekonomski, kulturni i politički razvitak. Razne oprečne struje shvatile su ozbiljnost i zamašaj sadašnjosti i pridružile se pokretu, koji traži međunarodno jamstvo za izvedenje opravdanih židovskih zahtjeva. Naročito mlađi naraštaj, koji toliko krvari na svim bojištima, pa je postao još zreliji i svjesniji, prigrlilo je svim žarom svoje duše stare židovske ideje.

Sve je danas uvjereno, da židovski narod, koji je u ovom ratu doprineo goleme žrtve, ne smije više biti ugnjetavan, već da ima pravo živjeti životom dostojnim jednoga naroda. Milijuni Židova danas isčekivaju željno mir u pouzdanoj nadi, da će se u času, kad se bude odlučivalo o sudbini tolikih naroda, saslušati i glas napaćenog židovskog naroda, koji vapi za slobodom, zrakom i domajom.

Eto, ovakovo raspoloženje vlada danas u cijelom židovstvu!

Ne samo da je ojačao solidaritet, već se neobično snažno probudio smisao za cionističku ideju, koja postade vodilicom naroda, jer ujedinjuje u sebi sve židovske težnje. U času, kad židovski narod poradi ratnih dogodjaja teško krvari, eto spasonosnog melega: Porodila se nevidjenom još snagom tisućljetna čežnja sadržana u riječima: »Dajte zemlju bez naroda, narodu bez zemlje!« I tako je program cionizma postao programom cijelog svijesnog židovstva. Oko cionističkog stijega skupiše se najbolji sinovi židovskog naroda. Cionistički pokret, kao zagovornik opravdanih želja i zahtjeva židovskog naroda pred forumom cijelog čovječanstva, ojačao je stoga u sadašnjosti vanredno i postao je političkim faktorom, s kojim se već sada svuda ozbiljno računa.

Državnici, političari i odličnici zaraćenih i neutralnih naroda, bez razlike stranaka i vjeroispovjesti, živo se počеше zanimati za ciljeve cionizma. Zaredaše izjave pristajanja i simpatija za cionistički program. Neumornim radom i objektivnim upućivanjem, cionistički su prvaci uspjeli, da će se pitanje nesmetane kolonizacije Palestine, ravnopravnosti, te nacionalne i kulturne autonomije Židova, gdje god žive u masama, po svoj prilici staviti na dnevni red pri raspravljanju o ostalim važnim međunarodnim pitanjima. Već na međunarodnoj konferenciji radnika u Stockholmu, gdje je zastupan i židovski proletarijat, predloženo je i primljeno već više izjava, u kojima se ističe pravo na opstanak židovskog naroda, traži se ravnopravnost Židova u svim zemljama i međunarodna garancija za slobodni razvoj židovske na seobine u Palestini.

I tako vidimo, da je cionistički pokret, koji je nekada smatran utopijom, sada od cijelog svijeta priznat kao snažan

realan faktor. Niti izrugavanje, niti goleme zapreke ne moguše cioniste skrenuti s puta koji vodi od nacionalne propasti k fizičkom i moralnom preporodu. Neizmijerna ljubav i požrtvovnost cionista, a naročito snažna volja i ustrajnost herojskih pionira u kolonijama Palestine, stvorila je čudesa i pobijedila predrasude i nehaj. Danas je cionizam princip i pokret, koji je kadar ujediniti cijelo židovstvo. A baš ta činjenica daje cionizmu toliku snagu i pravo zastupanja židovskih interesa pred ostalim svijetom.

Zahtjevi cionističkih socijalista u Stockholmu. Jüdische Rundschau, Berlin javlja: Židovski radnički savez »Poale-Zion« koji imade pristaša u mnogim zemljama starog i novog svijeta, pozvan je da sudjeluje na Stockholmskoj konferenciji. Posebna delegacija Poalecionista predala je već holandsko-skandinavskom odboru memorandum, u kojem obrazlaže svoje nazore o temeljima mira i zahtjeve, koji se tiču riješenja židovskog pitanja. Memorandum pozdravlja akciju internacionale, jer je pogodan, da svijet privede bliže miru — za kojim naročito čežne židovski proletarijat — a smatra najznatnijim zadatkom konferencije »da suprotstavi ratnim ciljevima država volju i uvjete za mir opet ujedinjenog svjetskog proletarijata.« Memorandum se nadalje pridružuje ovim zahtjevima: Općenito razoružanje, neutralizacija međunarodnih prometnih puteva na kopnu i moru. Sloboda trgovine i prometa, pravo samoodređenja za sve narode, osnutak mirovnog saveza slobodnih naroda; u mirovnom ugovoru međunarodno zajamčena teritorijalna nacionalna autonomija, zaštita nacionalnih manjina i t. d. Konačno se memorandum pridružuje također zahtjevu ukrajinske i češke delegacije, da se kod međunarodnog mirovnog suda, koji se imade ustrojiti, osnuje posebni odbor za očuvanje prava naroda.

20 godina organizovanog cionističkog rada. Koncem kolovoza navršilo se 20 godina od kako je održan I. cionistički kongres u Bazelu. Program cionista sticao je sve to više pristaša, a danas mu priznaje aktuelnost cio prosvijetljeni svijet. Golemi je moralni utjecaj cion. pokreta, Ta on je hiljadama i hiljadama povratio samosvijest i vjeru u bolju budućnost, davši im uzvišeni cilj: preporod židovskog naroda i židovske zemlje. Naročito omladina našla je u cionizmu ideal i naučila je po njemu cijeniti svoje židovstvo. Nastojeći živo oko riješenja židovskoga pitanja, cionizam je postigao i dosta stvarnih uspjeha. Spominjemo samo djelovanje raznih uredaba: svjetske cionističke organizacije, redovitih kongresa, Židovskog narodnog fonda, Žid. kolonijalne banke, raznih poduzeća u Palestini i brojnih još drugih na području kulturnom, ekonomskom i političkome u pojedinim zemljama. Koliko je cionistički pokret za ovih dvadeset godina ostvario svojih ciljeva i stekao utjecaja i znamenitosti u židovskom i nežidovskom svijetu; koliko je donio moralne i materijalne koristi židovskom narodu i čovječanstvu, o tome će još biti govora u ovom listu. Svakako bijaše ovih 20 godina ne samo doba najtežih kušnja; ljutih borba, velikih zapreka, već i era radosnih predznakova, utješljivih pojava i zamjernih uspjeha.—

Obljetnica smrti. 15. rujna 1914. umro je zaslužni cionistički prvak David Wolfson, koji bijaše predsjednik svjetske cionističke organizacije od god. 1905. do 1911.

Šekel. Nova je godina 5678 počela. Imade još mnogo povjerenika, koji nijesu obračunali priposlane im šekel-blokove, a imade ih i takovih, koji unatoč višekratnih opomena još niti ne potvrđuje primitak blokova. Mi ih opominjemo, da učine svoju dužnost. Ako to neće, neka nam barem povrate blokove. — Tko još nije platio šekel za g. 5677, neka doznaci K 2— na naslov našega blagajnika Lava Sterna, Zagreb, Draškovićeve ul. 36. I. kat. Svaki je član cionističke organizacije, dužan uplatiti svake godine šekel. Osim toga je dužan doprinášati prema svojim sredstvima za cionistički centralni fond. Taj fond imade naročito povodom rata velike zadaće, jer treba da financijski omogući što uspješnije pripreve za zastupanje interesa židovskog naroda na mirovnom kongresu. Tko razumije duh vremena, podupirat će izdašno cionistički centralni fond.

Z. O. cionista južno-slavenskih zemalja Austro-ugarske monarhije.

Jüdischer Nationalkalender. Izašlo je treće godište ovoga po sadržaju i obliku ukusnoga godišnjaka. Obiluje zanimljivim člancima o aktualnim pitanjima. Donosi također historijske radove i sastavke, koji se bave literaturom i umjetnosti. Ovaj godišnjak zavrijedjuje, da ga nabavi svaki svjesni Židov. Adresa: „Verlag Jüd. Zeitung“ Wien II./I. Zirkusgasse 33. Cijena K 3.80.

Židovsko pitanje.

Izjava socijalistič. vodje Camilla Huysmans-a. Glavni tajnik međunarodnog socijalističkog ureda u Stockholmu i vodja Holandsko-skandinavskog odbora dao je nekom novinaru izjavu, koju prenašamo iz berlinskog lista »Jüdische Rundschau«. — »Ja nijesam jedan od onih socijalista, što misle, da se narodi moraju stopiti međusobno. Naprotiv mislim, da svaki narod mora dobiti pravo na samostalni razvitak svojih sposobnosti, svoje kulture, jezika i t. d. To vrijedi i za Židove, koji su također narod. Židovima Rusije mora se dati pravo, da svoja nacionalna pitanja autonomno riješavaju. Uništenje jedne nacionalne kulture štetonosno je za socijalizam i čovječanstvo. Razumije se, da nacionalizam ne smije biti pretjeran. On se ne smije izroditi u šovinizam. Nacionalizam i internacionalizam moraju djelovati zajednički, jer njihov razboriti razvitak imade isti cilj. Što se tiče židovske palestinske ideje, to ne vidim, da bi bilo protiv nje argumenata. Ako jedan dio židovskog naroda izjavljuje, da je normalni razvitak narodnog života i kulture moguć samo u vlastitoj zemlji, u Palestini, što je sasvim vjerojatno, tada ne vidim razloga, zašto da ne bismo pomogli ostvarenju ovog ideala. A to nije niti najmanje nemoguće. Novi vijek stvorio je još veća čudesa. Radi se samo o tome, da li židovski narod raspolaže još s dovoljno nutarnjih sila za ostvarenje ovog ideala. Čini mi se, da on posjeduje te sile. Svakako je nemoguće naložiti jednoj skupini, da nestane, ako ona to ne želi i svjedjer nove puteve traži, da nastavi svoj nacionalni razvoj. Činjenica, da cionizam do sada još nije ostvario svoj cilj, još nije nikako dokazom neprovedivosti. Dabome, ovo je pitanje, koje se najviše tiče samog židovskog naroda.«

Lav Tolstoj o pokrštenjacima. . . . »Ne volim Židove, hoji se trude, kako bi dokazali svijetu, da nijesu više Židovi. Prvo, jer im to ne vjerujem i drugo, ne trpim ih, jer se odriču onoga, što bi im moralo biti milo i drago« . . .

San židovskog vojnika na Soči.

O ponoći, kao da me je probudila neka lahka ruka i začujem glas: »Ustaj! Stupim pred vrata naše barake i što vidjeh:

* * *

... Azrael, kerub, koji zapovijeda mrtvim, spusti se sa noćnoga neba pun osvetničke srdžbe, zatrubi u rog šofar i povikne: »Ustajte na brojanje, vi mrtvi vojnici Židovi!«.

Ne prodje ni čas, i polje je vrvilo tihim pojavama sve do zavnutih brežuljaka, iza kojih je rikala i tutnjila sočanska bitka. Plameni bljeskali su grozno, i prekidalu bolno mrak.

Mjesec se digao nad brežuljke i plovio u mutnim krpama magle. — Neki tihi šum zadrhta poljem i neko turobno svijetlo zaokruži hiljade i hiljade . . .

Stajao je stol, a na njemu otvorena velika knjiga. — Za stolom sjedio je pisar u vojničkoj odori, sa šiljastim nosom i žutom kôsom. — On zavikne: »Nastup po časti!« . . .

* * *

Tad se začu blagi glas: »Ah zašto nas ne puštate, da spavamo. Ta mi smo već mirno počivali u naručju zemlje!« A pisar će: »Statistika pita, koliko se je Vas Židova uklonilo pred dalekim ratom u grob!« Uzdah se diže sa polja, kao da je sama zemlja zavapila i glas krikne bolno:

»Domovino, mislio sam za tebe umrijeti i počivati . . .«

Tada nastade među mrtvima živo gibanje:

Stupahu pred stol jedan za drugim časnici, liječnici, podčasnici, momci, a pisar utisne svakome u ruku tanko pero. — Crveni trag ostavljalo je pero za sobom poput krvi iz ogrebenog prsta i svaki upiše svoje jevrejsko ime malim crvenim slovima, koja su se sjajila poput četverouglastih pečata . . .

Tu stajahu lješine strpljivo i čekahu. A tko se je upisao, položi šutke odlikovanja, što ih je nosio i odstupi. Tu su ležale brončane, srebrne i zlatne kolajne; znakovi, krstovi i redovi raznih vrsti na vrpčama raznih boja. Hrpa na stolu neprestano je rasla . . .

* * *

Nakon upisa, tihi vojnici stopiše se opet u gomilu. — Poput drhtave svjetlosti opkoljivao ih je oris prijašnjeg trupla, svjetlucajući se kao trulo drvo; ali tamniju jezgru sačinjavalo je tijelo, koje je nedavno položeno u grob.

Trbusi bijahu izgriženi od pjegavog tifusa i izdubeni od griže.

Na glavama vidjele su se rupe od metaka; polovice glava odnjale su granate. Ruke otkinute i noge, a rebra rastrgana stršila su iz razderanih vojničkih odora. S pvojima omotani, odjeveni u krpe, bez obuće, a ugasle oči gledahu tamno. Mrtvaci šutjeli su puni tuge i srama.

Mladići stajahu kraj dječaka, muževi kraj staraca. Svi navedoše starost, gdje su rodjeni i kojega su zanimanja: Bilo je tu učitelja i odvjjetnika, rabina i liječnika, putnika, akademičara svih struka; djaka, umjetnika, trgovaca. A gdje su pali, gdje su pokopani? Na, Sanu, kod Przemysla, u volinskim močvarama, u Bukovini, na Karpatima, na Drini i Savi, na Soči, na Kršu i kod Tolmina . . .

* * *

A andjeo Azrael kimnu kod svakoga. Ta on ih je rasijao, poput sjemena ovamo i onamo.

Sve bi zabilježeno u knjigu. Pero se je pomicalo i malena crvena slova nastadoše na blijedom listu. — Nekima se svijetlio krst nad čelom: to su kršteni; Pisar upita svakoga: »Židov?« A on kimne i reče: »Ta vi znate!«; Pisar reče: »Mojsijeve vjere, izraelita?« — »Da Židov«, odvrati mnogi. I neprestano pristupahu k stolu novi vojnici, još puni svježe krvi sa bojišta . . .

Mjesec izgubi sjaj, vjetar zahuji žešće u mraku, Azrael digne ruku i polje se izprazni. — Nastade posve tamna, noć, tek na nebu bijaše obzor užaren od pakla na Soči . . .

Ali mrtvim židovima nije više bilo do mira na dnu njihovih grobova. Sve dublje i dublje i polako propadahu tjelesa. Rijeka crna i tiha, tekla je u žilama zemlje i primila ih pa odnjela prama istoku. Ranom zorom, izvirući pod paomama, izbaci ih struja na svjetlo mladog pobjedonosnog sunca, koje se je dizalo iz mora. Veliki čovjek divnih očiju sa crnom širokom bradom i nadničkom pregačom, imajući desno kraj sebe zidarsku žlicu, a lijevo goli mač, uhvati svakoga stisne ga, a svaki se pretvori u kamen i bude uzidan u onizak zid. Sve više ih je izbacivala rijeka do nogu zidara i kamen do kamena stavljao je zidar, ne dižući sjetnih očiju.

K zidaru pristupi starac i pozdravi ga. Mladi smiješak kao rumen zore na staroj pećini, pojavi se na nabranom čelu i sijeđoj bradi. »Zdravo da je, koji grad gradi« reče starac. »Hvala onome, koji je ugledao kćer cionsku«, odgovori graditelj i položi jedan kamen. »Kćer cionska dolazi« reče Akiba a graditelj se zarumeni od sreće

* * *

Sve to gledao sam u snu: Ja se više nisam mogao svladati, već kliknem »Čuj Akibo, kad će doći mesija?« Njegov pogled promotri moju dušu i on reče: »Pred vratima Rima sjedi grbavi prosjak, mesija i čeka«.

Mene su ove riječi prestrašile poput groznje. Zapitam pun straha: »A našto čeka oče?« — »Na tebe!« odgovori starac i okrene se.

* * *

Velika strava, koja me obuze, probudi me iz teškog sna.

Sunce je baš izlazilo i rumenim zrakama milovalo lijepu zemlju Slaveniju, koju natopiše svojom krvlju i toliki židovski junaci.

Po Arnoldu Zweigu, priredio R. G.

„Der Jude.“ (R. Löwit. Verlag. Berlin-Wien.) Izašao je dvobroj za kolovoz i rujan ovoga izvrsnog mjesečnika, koji hoće da bude „nezavisno glasilo za spoznaju i podupiranje živoga židovstva.“ Iz obilnog sadržaja ističemo ove članke: M. Buber: *Ein politischer faktor*, J. Berger: *Zionismus in Polen*, C. Brunner: *Die jüdische Rasse*, A. Lemm: *Von der Aufgabe der Juden in Europa*, L. Rosenberg: *Armenwesen und soziale Fürsorge im Ostjudentum*, S. Rappaport: *Aus dem religiösen Leben der Ostjuden*, S. L. Zitron: *Geschichte der Zionsliebe*, A. Stand: *Theodor Herzl und Baron Hirsch*, J. Klatzkin: *Deutschum und Judentum*, M. H. Boehm: *Emanzipation und Machtwille im modernen Judentum*, G. Landauer: *Der Kaufmann von Venedig*. Nadalje imade još raznih člančica o savremenim pitanjima, beletrističkih priloga i t. d. — Kogod želi upoznati moderno židovstvo i odnošaj židovstva prema ostalom svijetu, neka pretplati ovaj mjesečnik, koji je poradi svog objektivnog i biranog sadržaja stekao vanredan ugled i u nežidovskim krugovima. Godišnja pretplata stoji 17-20 K, pojedini broj 1-80 K.

Židovski narodni fond.

Svrha je Žid. narod. fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskoga naroda: Žid. nar. fond osnovan je na V. cijon. kongresu god. 1901. Posljednje mirovne godine dosegao je prihod preko milijun kruna. U ratu su se prihodi umanjili. Tako je god. 1914. donijela oko 700.000 K, god. 1915 oko 600.000 K, a god. 1916. oko 800.000 K. U god. 1917. porasli su opet prihodi ponajviše radi veće slobode u Rusiji, pa je već u kolovozu unišlo preko milijun kruna. — Danas iznosi cijelokupni imetak Žid. nar. fonda preko šest milijuna kruna.

Povjerenicima i svim prijateljima Ž. n. f. želimo sretnu novu godinu 5678, te im zahvaljujemo na dosadašnjoj suradnji i potpori. Ujedno ih molimo, da na, odsele još življe i obilnije podupiru, kako bi rezultati našega rada bili dostojni velikih zadaća, što si ih je postavio Ž. n. f. Adresa do daljnjega: L a v. S t e r n, Zagreb Draškovićeve ul. 36. I. kat.

Uprava povjereništva Žid. nar. fonda za jugoslavenske zemlje Austro-Ugarske.

Saopćenja Židovskog narodnog fonda. Otkup od čestitanja. Sve to više se širi običaj, da se čestitanje prigodom Roš-Hašane otkupi darom u korist Židovskog narodnog fonda. To je lijep i plemenit običaj, koji odaje savremen duh, pa treba nastojati, da se taj običaj još više raširi. Molimo zato sve naše povjerenike, da u krugu tvojih znanaca saberu što više pristaša ove uredbe. Treba svima rastumačiti, kako je čestitanje brojnoj rodbini, svim znancima i prijateljima skopčano sa velikim trudom, gubitkom vremena i troškovima, a da se ipak cilj nikada ne postigne, pa se ipak uvijek zaboravlja na mnogog znanca, koji se onda nadje uvrijeden. Otkup od čestitanja lišava svakog dužnosti, da se podvrgne velikom poslu i gubitku vremena oko čestitanja svakom znancu, izključuje mogućnost zaboravljenja i nehote uvrijede pojedinog znanca, a privadja trošak čestitanja jednoj osobito važnoj opće-židovskoj inštituciji. To je tako jednostavno, i jasno da svatko to mora, razumijeti, pa uspjeh ne može izostati, ako naši povjerenici energično porade oko što općenitijeg uvođenja otkupa od čestitanja u korist Židovskog narodnog fonda.

Kako je Židovski narodni fond namijenio cijeli prihod ovogodišnjeg otkupa čestitanja u korist fonda za pripomoć palestinskim, a osobito evakuiranim Židovima, to je ove godine dvostruka dužnost, da se povede što opsežnija i što uspješnija propaganda u tu svrhu.

Naš će list u 2. broju na ovom mjestu donijeti imena onih Židova, koji se otkupišu od čestitanja darom u korist Židovskog narodnog fonda.

Otkup od čestitanja. Prigodom Roš-Hašane darovaše u korist židovskih evakuiraca u Palestini: Simon i Frida Spitzer, Lav i Hilda Stern po 5 K. Poručnik Žiga Neumann, dr. R. Glückstal, dr. M. Frankfurter, A. Szemnitz, R. Veith, J. Wegner svi u Zagrebu i J. Szemnitz, Bjelovar, svaki po 2 K. Ukupno 34 K.

Umjesto svake druge čestitke darovao je R. Lausch Zagreb 20 K. za židovske bjegunce u Brešcima, a J. Weiss i sin, Stubica, 50 K. Žid. nar. fondu za 1 dunam.

Ako si sam ne pomognem, tko će mi! Ako ne sada, kada?

Bilješke.

Židovski kongres u Americi. Da bi međunarodnu javnost, što uspješnije uputili u potrebe i želje židovstva raznih zemalja i u mogućnost rješenja židovskog pitanja odlučili su prvaci američkih Židova da 18. studenoga održe kongres na kojemu će biti zastupane sve struje, skupine i stranke. Izbori su već obavljani u svim gradovima Udruženih država. Uzbudjenost i sudjelovanje općinstva pri izborima delegata za kongres bijaše vanredno živo. U samom Newyorku razdjeljeno je 300.000. izbornih cedulja. Pravo glasa imale su i žene. Izabrane su najpoznatije ličnosti javnog života, tako bivši američke poklisar u Carigradu, Morgenthau.

Björn Björnson i galički Židovi. Björn Björnson, poznati skandinavski pisac, opisuje u nedavno izdanoj knjizi »Vom deutschen Wesen« svoje doživljaje na jednoj vožnji kroz Galiciju i priopćuje o tamošnjim Židovima slijedeća opažanja (str. 198. — 200.):

»... I ti razboriti, siromašni, čudnovati ljudi u svojim svećeničkim kaftanima, koji znadu biti filozofi i shvaćaju život s resignacijom, ponajviše s umjerenom tugom — tako mi govore oči — nadmašuju nas u borbi za opstanak. Jer su oni vični da budu strpljivi i da trpe nepravdu, u najjačoj vjeri i najjačoj čežnji za novim objavljem — do kojega doduše ne će dospjeti oni sami, ali njihovi potomci, ili oni iza njih. Njihova čežnja broji tisućljeta...

Poniženje imenima — što im zadade činovništvo pod carem Josipom II. najprostije je, što je proti ljudima učinjeno.

Pulverbestandteil, Kusmaul, Darmgerassel, Dreckfresser, Unterleibsgeschwür, Leibschleim — i još strašnija — to su imena, koja su bili prisiljeni primiti kao svoja vlastita.

I oni ih nose; — i šute i čekaju na svoga mesiju, koji će da skine s njih poniženje. Polaze u svijet i učine po koje od tih smješnih i ružnih imena slavnim.

Toliko o tim najsiriromašnijim, najplemenitijim — od izabranog naroda — tu vani na istoku do duboko u najcrnju Rusiju...»

Max Liebermann, glasoviti i sveopće štovani njemački slikar proslavio je 29. jula svoj sedamdeseti rođendan. Veliki ovaj umjetnik vjeran je sin židovskoga naroda.

Zdravica pjesnika Bertolda Auerbacha. »U jednom društvu — pripovijeda Auerbach — podigao je jedan gospodin bez takta svoju čašu i rekao mi: — »Bilo bi lijepo, gospodine Auerbach, kad bi svi Židovi bili kao Vi.« — Ali nato uzeh ja svoju čašu, — reče Auerbach, — i rekoh: Da, bilo bilo bi lijepo, kad bi svi kršćani bili kao ja!«

SVOJIM ZNANCIMA, PRIJATELJIMA I CIJENJENIM MUŠTERIJAMA ŽELI
SRETNU NOVU GODINU
Tvrkica HERMAN LICHT.

P. N. RODJACIMA I PRIJATELJIMA ŽELI
SRETNU NOVU GODINU
JULIO HOFFMANN I SUPRUGA.

UMJESTO SVAKE DRUGE ČESTITKE ŽELI SVIM RODJACIMA I PRIJATELJIMA

SRETNU NOVU GODINU

JOSIP HOFFMANN I SUPRUGA.

Ignatz Deutsch i brat, Zagreb
Marovska ulica broj 20.
Telefon 920.

DOBAVLJA SVE TEHNIČKE POTREBŠTINE ZA TVORNICE, OBRT I GOSPODARSTVO. DRŽI NA SKLADIŠTU SVE ZALIHE GRADJEVNOG MATERIJALA. GLAVNO SKLADIŠTE PORTLAND-CEMENTA TVORNICE »UNION I »CROATIA« PODSUSED.

PREVOZE ROBE I POKUĆTVA U GRADU I IZVAN GRADA PREUZIMA

JOSIP MÜNZER
Jurišićeva ulica broj 20.
TELEFON 4-28. 21-95.

OBAVLJA SVAKI PREVOZ POKUĆTVA I ROBE NAJSAVJESNIJE I NAJJEFTINIJE.

BANKA ZA TRGOVINU, OBRT I INDUSTRIJU

dioničko društvo.

ZAGREB, ulica Marija Valerije br. 6.

Dionička glavnica K 1,250.000. — Pričuva K 85.000.

BANKOVNI ODJEL obavlja sve bankovne poslove. Eskomptira mjenice, a bavi se eskomptom otvorenih knjižnih (kontokorentnih) tražbina. Podijeljuje osobne i hipotek. amortizacione zajmove do 10 godina uz mjesečne otplate. Ukamaćuje nloške na knjižnice i u tekućem računu uz najpovoljnije uvjete. **MJENJACNICA** kupuje i prodaje vrijednostne papire, srećke, kao i dionice domaćih novčanih i industrijalnih poduzeća, te daje na ove osobito kulantne zajmove. **Evidencija ždrijebanja.** Popisi srećaka i ždrijebanju potvrđenih vrijednosnih papira drže se besplatno u stalnoj evidenciji. Dospjeli kuponi unovčuju se bez odbitka. — Prima pretplate na vlastito izdanje najboljeg hr vatskog žrijebnog lista »Vijestnik sreće«. (K 3.— na godinu).

TVORNICA ŠTAMPILJA

ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.

Prva hrvatska štedionica

Osnovana godine 1846.

Dionička glavnica: - u Zagrebu. - Pričuve: K 10,000.000.— K 17,000.000.—

OODRUŽNICE: Bjelovar, Brod n.S., Cirkvenica, Delnice, Djakovo, Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek gornji grad, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun.

ISPOSTAVE: Požega, Osijek donji grad, Vinica.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

• Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Izdaje 4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$ -tne založnice

koje imaju oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sigurnost.

Mjenjačnica

Prve hrvatske štedionice, Ilica 5.

Prodaje i kupuje sve vrsti srećaka, vrijednosnih papira, zlatnog, srebrenog te papirnatog novca, unovčuje kupone besplatno. Obavlja burzovne naloge. Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju i akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta vrlo kulantno.

Prodaje sve vrsti srećaka na obročno otplaćivanje najkulantnije. Izdaje promese na sve vrsti srećaka. Preuzima reviziju srećaka i vrijednosnih papira besplatno. Osigurava srećke proti gubitku u tečaju. — Preuzima u pohranu vrijednosne papire. Iznajmljuje pojedine prentince Safe-pohrane.

Glavna kolektura kr. povl. razredne lutrije. Prodaja srećaka kr. držav. lutrije.